

מילים יוצרות מציאות – כוחן של מילים

הרב שי יהודאי

אוכלוסיית היעד: כיתות ז'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 20 | זמן: שני שיעורים
ציוד נדרש: כרטיסים (להכין מהנספח), מחשב, מקרן, מסך ורמקולים.

רציונל

מילים יוצרות מציאות. בעידן המדיה ניכרת השפעתן עוד יותר, כיוון שפרסום נעשה פעמים רבות בצורה בלתי מבוקרת. ביחידה זו נעמוד על כוחה של מילה, ונבין את השפעתו בעולם הווירטואלי.

מטרות

1. הבנת כוחן של המילים;
2. הבנת כוחה של תקשורת דרך הרשתות החברתיות.

מהלך ההפעלה

שלב ראשון

הכיתה תתחלק למספר קבוצות, וכל קבוצה תקבל כרטיס (מופיע בנספח) שעליו קטע העוסק בכוחו של הדיבור. כל קבוצה תלמד את הקטע שקיבלה ותשיב על השאלות הנלוות אליו.

בתום הלימוד יתכנסו כולם במליאה. נציג מכל קבוצה יציג את המקור שקבוצתו למדה ואת התשובות שגיבשו חבריה לשאלות.

שלב שני

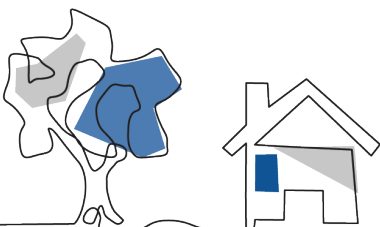
נצפה בסרטון: "חברים בוואטסאפ", שהופק בבית החינוך חמ"ד 'קול יעקב' ירוחם. (הסרטון מתאים לכיתות ז'–ח'; אפשר למצוא אותו במרשתת).

שאלות לדיון

* מה ראינו? – שאלה שתמיד ראוי לפתוח בה – היא מכניסה אותנו לעולמם של התלמידים. אומנם אנחנו באים 'מצוידים' בתפיסות ובתובנות שכבר התגבשו אצלנו, אך בשלב זה חשוב לנו במיוחד לשמוע מה התלמידים רואים ומבינים (ולא להשמיע להם את עמדותינו).

* מהי הנקודה המרכזית שהסרט מעלה?

כדי שלא להשאיר את הדיון ברמה התאורטית, אלא להגיע לרובד אישי ועמוק ולבירור פנימי יותר, נעורר בתלמידים תנועה פנימית.

שאלות להעמקת הדיון

- ← איזה משפט, רגע או תמונה בסרטון 'דיברו' אליכם במיוחד?
- ← האם נתקלתם במציאות כמו זו שהוצגה בסרטון? מה עשיתם? איך הגבתם?
- ← אם לא נתקלתם, נסו לדמיין שהייתם נקלעים למציאות כזאת. כיצד הייתם פועלים?
- ← מה לדעתכם צריך לעשות כדי למנוע תופעות כמו אלה שבהן צפינו?

סיכום

"בעשרה מאמרות נברא העולם" – למילים יש כוח לבנות או חלילה להרוס. בעידן המדיה כוחן של המילים גדול אפילו יותר כיוון שהתפוצה שלהן מהירה ורחבה מאוד. ככל שתגבר המודעות שלנו לכוח של המילים, ניטיב להבין עד כמה חשוב להיזהר בשימוש בהן ובעזר ה' גם ניזהר.

נספח: כרטיסים ללימוד בקבוצות

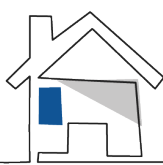
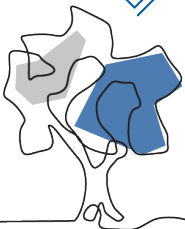

נראה פשוט שהטעם שהחמירה תורה כל כך בזה העוון [של לשון הרע], משום שמעורר בזה את המקטרג הגדול על כלל ישראל, ועל ידי זה הורג כמה אנשים בכמה מדינות.

ונוכל לומר שזו כוונת הגמרא בערכין: כל המספר לשון הרע מגדיל עוונות עד לשמים שנאמר "שתו בשמים פיהם, ולשונם תהלך בארץ". פרוש: אף שלשונו מהלך בארץ, אבל פיו שת בשמים. וכן מובא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע שהוא מספר עולה עד כסא הכבוד. ומזה נוכל לידע את גודל החורבן שמחריבים בעלי לשון הרע את כלל ישראל.

(ר' ישראל מאיר הכהן מראדין "החפץ חיים", שמירת הלשון, מתוך ההקדמה)

- א. לפי החפץ חיים מה כוחה של הלשון?
- ב. באילו מקומות תוכלו לעורר לשיח חיובי יותר כדי לקיים את דברי החפץ חיים?

ואפשר לומר עוד כי הענין להשבית ריב בין בני אדם ולהיות ביניהם שלום, כי עוף השמים יוליך את הקול, ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקלל. והרמב"ם זכרונו לברכה אמר (בסהמ"צ ל"ת שי"ז) בטעם מצוה זו כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעס, ועוד האריך בענין בספרו. ונראה לי מדבריו, שלא יראה הוא בדעתו נוק אל המקולל בקללה, אלא שתרחיק התורה הענין מצד המקלל, שלא ירגיל נפשו אל הנקמה וכעס ואל פחיתות המידות. וכל דברי רבותינו נקבל עם היות לבבנו נאחז במה שכתבנו יותר.

(ספר החינוך, מצווה רלא: שלא לקלל אדם מישראל)

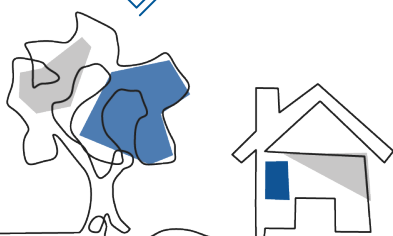
- א. ספר החינוך מסביר מדוע התורה ציוותה לא לקלל אדם אחר ומביא לכך שתי סיבות. מהן?
ב. טעמו של הרמב"ם המובא כאן מדבר על השפעת הקללה על האדם המקלל עצמו. מה החידוש שמביא הרמב"ם בעניין הטעם לשמירת דיבור נקי?

"מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה" (בראשית ז, ח) דאמר רבי יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר (בראשית ז, ח): "מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה".

(בבלי, פסחים ג ע"א)

הרב אליהו דסלר עוסק בספרו "מכתב מאליהו" בחשיבות ההתרחקות מדיבורים גסים – ואין כוונתו לדיבורים אסורים וניבולי פה בלבד אלא גם לדיבורים מותרים. לדבריו, גם בהם יש להקפיד על עדינות הדיבור. כוח הדיבור קשור לפנימיותו של האדם, וכאשר האדם משתמש בו בעדינות, הוא מרחיק את הטומאה שעלולה לפגום בהתעלותו (מומלץ לעיין במקור בספר מכתב מאליהו, חלק ד', עמ' 220–221).

- א. הסבירו את דברי הגמרא בלשונכם.
ב. מה מוסיף הסברו של הרב דסלר ב"מכתב מאליהו"?
ג. כיצד לדעתכם מתבטאת הדרכת הגמרא בעניין הדיבור בדיבור בין חברים, בין אנשים זרים, בין שכנים או בין בני משפחה?

שלא לקלל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואף על פי שאינו שומע הקללה, שנאמר "לא תקלל חרש" ובא הפירוש עליו: מי שאינו שומע קללתך, וכן תרגם אונקלוס (שם)....

אף על פי שאין בנו כח לדעת באי זה ענין תנוח הקללה במקולל, ואי זה כח בדבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששין לקללות, בין ישראל בין שאר האומות, ויאמרו שקללת בני אדם גם קללת הדיוט תעשה רושם במקולל ותדביק בו המארה והצער. ואחר דעתנו דבר זה מפי הבריות, נאמר כי משרשי המצוה שמנענו השם מהזיק בפינו לזולתנו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה. וכעין ענין זה אמרו זכרונם לברכה (מסכת מועד קטן דף יח): "ברית כרותה לשפתיים". כלומר, שיש כח בדברי פי אדם.

ואפשר לנו לומר, לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני – וכמו שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית יב), ותרגם לרוח ממללא – נתן בה כח רב לפעול אפילו במה שהוא חוץ ממנה. ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים, כנפש הצדיקים והחסידים, ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומביני מדע.

(ספר החינוך, מצווה רלא: שלא לקלל אדם מישראל)

- א. קראו את דברי ספר החינוך והסבירו אותם לעצמכם.
- ב. מה כוחו של הדיבור לפי דברי ספר החינוך?
- ג. כיצד מסביר ספר החינוך את ההבדל בין צדיקים לבין אנשים פשוטים יותר?
- ד. הביאו דוגמה מחייכם למקרה שבו השתדלתם לשמור על הדיבור.

